

کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری: شواهدی از مالکیت خانوادگی

ابراهیم احتساب^۱، رسول رئوف^۲، زهرا مرید احمدی یزدی^۳

^۱ کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی حکیم نظامی-قوچان ایران (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی حکیم نظامی-قوچان ایران

^۳ کارشناسی ارشد حسابرسی، موسسه آموزش عالی حکیم نظامی قوچان-قوچان-ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری و همچنین بررسی نقش تعدیل کنندگی مالکیت خانوادگی بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ است. با استفاده از روش حذف سیستماتیک در مجموع ۱۶۶ شرکت (۱۱۶۲ سال - شرکت) جهت بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش بعنوان نمونه انتخاب شد. در این پژوهش از رگرسیون چندمتغیره و نرم افزار ایویوز ۱۰ جهت پیاده سازی و آزمون فرضیه ها استفاده شده است. نتایج این پژوهش نتایج نشان می دهد که نتایج نشان می دهد که ویژگی های کمیته حسابرسی (شامل: اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی کمیته حسابرسی) بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد. همچنین مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.

واژه های کلیدی: اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، کیفیت اطلاعات حسابداری، مالکیت خانوادگی

مقدمه

رشد اقتصادی در هر کشوری به سرمایه گذاری داخلی و خارجی وابسته است وقوع تقلب های مالی، موجب کاهش سرمایه گذاری داخلی و خارجی شده و مانع رشد اقتصادی جامعه میشود از طرفی، پایه و اساس اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری، ارائه اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکاء است اما برخی از شرکتها به ظاهرسازی یا دستکاری داده های اطلاعاتی که تصویر مطلوبی از وضعیت مالی شرکت گزارش نمیکند، میپردازند. سود گزارش شده از جمله اطلاعات، مهمی است که در هنگام تصمیم گیری توسط افراد در نظر گرفته میشود. تحلیل گران مالی عموماً سود خالص گزارش شده حسابداری را متفاوت از سود اقتصادی میدانند به این دلیل که احتمال دستکاری سود (مدیریت سود) توسط مدیران وجود دارد. بنابراین، وجود کمیته ای مستقل در شرکت همانند کمیته حسابرسی، به عنوان یکی از ارکان نظام حاکمیت شرکتی، برای کنترل مداوم چنین فعالیت هایی ضروری است (ابوت و اسپارک، ۲۰۰۰). کمیته حسابرسی یکی از مهمترین کمیته های تخصصی هیئت مدیره محسوب میشود که موجب تقویت، سلامت و کیفیت گزارشگری مالی میشود. از دیدگاه تئوری نمایندگی، کمیته حسابرسی مهمترین نقش را در کاهش مشکلات نمایندگی بازی میکند (متاوی، ۲۰۱۳). ویژگی های کمیته حسابرسی از قبیل اندازه، استقلال، تخصص مالی اعضای کمیته و تعداد جلسات برای اثر بخشی کمیته حسابرسی اهمیت زیادی دارد. مطالعات پیشین اظهار داشتند که ویژگی های واقعی کمیته حسابرسی برای اثر بخش بودن کمیته در انجام وظایفش حیاتی میباشد. این کمیته وظیفه نظارت بر فرایند تهیه گزارش های مالی را بر عهده دارد. بررسی گزارشهای دوره ای، بررسی کفایت نظارتهای داخلی مربوط به گزارشهای مالی، ارزیابی عملکرد حسابرسان مستقل، نظارت بر انطباق فعالیت های واحد تجاری با الزامات قانونی و شناسایی ریسک های موجود در برنامه های مورد نظر مدیریت از سایر وظایف این کمیته است. از دیدگاه تئوری نمایندگی، تشکیل کمیته حسابرسی ابزاری برای کاهش هزینه های نمایندگی و بهبود کنترل داخلی و وسیله اثربخش برای بهبود روابط نمایندگی است. این مطالعه بررسی می کند که آیا ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر دارد. همچنین آیا مالکیت خانوادگی بر این رابطه تاثیر می گذارد یا خیر.

بیان مسئله

وجود کمیته حسابرسی علاوه بر ارتقای سطح کیفی مکانیزم حاکمیت شرکتی میتواند باعث افزایش کیفیت گزارشگری مالی شود. در ضمن، وجود این کمیته میتواند به افشای صورتهای مالی طبق استانداردهای پذیرفته حسابداری

^۱Abbott and Parker^۲Metawee

و بهبود سلامت مالی شرکتها کمک شایانی بنماید. در صورتی که شرکتی کمیته حسابرسی ندارد، باید دلایل عدم وجود این کمیته را در گزارشهای سالانه خود توضیح دهد و نیاز وجود چنین کمیته ای را برای دوره مالی بعد تبیین نماید (دیوالمینک و سارنس، ۲۰۱۵). اگر چه هیچ اندازه دقیقی برای کمیته حسابرسی در نظر گرفته نشده است، ولی بیشتر مطالعات قبلی و الزامات قانونی نشان میدهد که کمیته حسابرسی باید دارای سه تا پنج عضو، و ترجیحاً از اکثریت مدیران مستقل تشکیل شده باشد. طرفداران تئوری نمایندگی استدلال میکنند که افزایش اندازه کمیته حسابرسی باعث از بین رفتن توابع کنترل و نظارت میشود. همچنین، کمیته حسابرسی با تعداد اعضای بیشتر منجر به ایجاد بحثهای غیر ضروری و تأخیر در تصمیم گیری و شکل گیری ارتباطات ضعیف تر میگردد (کاراکانو و وفاییس، ۲۰۰۵). اندازه کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ویژگیهای تأثیرگذار بر کیفیت گزارشگری مالی در نظر گرفته میشود. کمیته حسابرسی برای این که بتواند اثربخش عمل کند، باید مستقل از واحد اقتصادی باشد. برای حفظ استقلال، اعضای کمیته حسابرسی باید از بین مدیران غیر موظف یا خارج از سازمان انتخاب شوند. مدیرانی که ارتباط آنها با واحد اقتصادی به گونه ای نیست که به استقلال آنها خدشه ای وارد شود. اطلاعات حسابداری یکی از عوامل مهم برای سرمایه گذاران در تصمیم گیری جهت سرمایه گذاری است، به این دلیل که کیفیت آن تا حد زیادی بر کارایی و اثربخشی تصمیم های سرمایه گذاری تأثیر می گذارد. سرمایه گذاران برای تصمیم گیری نیاز به قضاوت درست دارند که تماماً مبتنی بر کیفیت اطلاعات حسابداری است. این که آیا شرکت ها دولتی و یا خصوصی اند، زمانی است که مدیران اجرایی شرکت قدرت بیشتر و نفوذ مطلق و کاملی به منابع شرکت دارند، آنها شاید قدرت خود را برای کنترل تولید اطلاعات حسابداری برای منافع شخصی خود بکار برند. مدیران در شرکتها میتوانند یکی از عوامل مهم و تعیین کننده در موفقیت یا شکست عملکرد شرکت باشد. این اطلاعات برای سرمایه گذاران، تحلیلگران و استفاده کنندگان از صورتهای مالی میتواند دارای محتوای اطلاعاتی ارزشمند و با اهمیت باشد. هرچه کیفیت اطلاعات در گزارشگری مالی بهبود یابد، عدم تقارن اطلاعاتی، هزینه سرمایه و هزینه های نمایندگی کاهش می یابد از این رو، اطلاعات حسابداری منبع مهم و سودمندی برای تصمیم گیری گروههای طرف قرارداد و همچنین منبع اصلی در ارزیابی وظیفه مباشرت مدیران محسوب می شود. اطلاعات حسابداری با کیفیت بالا میتواند منجر به افزایش کارایی سرمایه گذاری از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی گردد که این عدم تقارن اطلاعاتی در صورت وجود میتواند مشکلات اقتصادی همچون مخاطرات اخلاقی و گزینش نادرست را به همراه داشته باشد. با توجه به موارد فوق این پژوهش در پی پاسخ به این سوالات است که آیا ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تأثیر دارد. همچنین آیا مالکیت خانوادگی بر این رابطه تأثیر می گذارد یا خیر.

اهداف پژوهش

اهداف این تحقیق به شرح زیر می باشد:

۱. بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری
۲. بررسی نقش تعدیل کنندگی مالکیت خانوادگی بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری

فرضیه ها

- فرضیه ۱: اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۲: استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۳: تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۴: مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.
- فرضیه ۵: مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.
- فرضیه ۶: مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.

متغیرهای پژوهش های

متغیر وابسته:

کیفیت اطلاعات حسابداری^۲:

در این پژوهش برای اندازه گیری کیفیت اطلاعات حسابداری از مدل کیفیت اقلام تعهدی دیچو و دیچاو (۲۰۰۲) استفاده شده که به تخمین تغییرات سرمایه در گردش (TCA) پرداخته شده است. آنها از کیفیت اقلام تعهدی به عنوان کیفیت سود یاد می کنند و بیان می کنند که شرکت ها با کیفیت اقلام تسهلی بالاتر، کیفیت اطلاعات حسابداری بالاتری دارند. این مدل با استفاده از داده های مقطعی برآورد گردیده است. هدف از محاسبه این متغیر برآورد باقی مانده مدل برای تعیین کیفیت اطلاعات حسابداری است. این مدل به شرح مدل (۱) می باشد:

$$TCA = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t-1} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 CFO_{i,t+1} + \beta_4 \Delta REV_{i,t} + \beta_5 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

که در آن:

$TCA_{i,t}$ = کل اقلام تعهدی ساری شرکت i در پایان سال t

$CFO_{i,t-1}$ = جریان نقدی شرکت i در پایان سال $t-1$

^۲Accounting Information Quality

$CFO_{i,t}$ = جریان نقدی شرکت i در پایان سال t

$CFO_{i,t+1}$ = جریان نقدی شرکت i در پایان سال $t+1$

$\Delta REVi,t$ = تغییرات فروش شرکت i در سال t نسبت به سال $t-7$

$PPE_{i,t}$ = ناخالص اموال، تجهیزات، ماشین آلات شرکت i در پایان سال t

$\varepsilon_{i,t}$ = باقی مانده در رابطه با که معیار تعیین کیفیت اقلام تعهدی می باشد.

متغیر مستقل:

ویژگی های کمیته حسابرسی:

الف: تخصص مالی کمیته حسابرسی (ACFE): در این پژوهش برای سنجش تخصص مالی کمیته حسابرسی از نسبت اعضای

کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی شرکت استفاده شده است.

ب: اندازه کمیته حسابرسی (ACS): اندازه کمیته حسابرسی بیانگر تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی است که می تواند تأثیر

سازنده ای بر کمیته حسابرسی داشته باشد. کمیته های حسابرسی بزرگ شامل اعضایی با تخصص های متنوع به صورت مؤثرتری

بر شیوه های گزارشگری مالی نظارت دارند.

ج: استقلال کمیته حسابرسی (ACI): در پژوهش حاضر برای سنجش استقلال کمیته حسابرسی از نسبت اعضای مستقل کمیته

به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی استفاده شده است.

متغیر تعدیل کننده:

مالکیت خانوادگی (FO): مالکیت خانوادگی به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. متغیر مذکور یک متغیرمستقل با

مقدار صفر و یک بوده که پس از مرتب سازی این متغیر بر اساس درصد مالکیت و تعیین میانه آنها برای شرکت هایی با مالکیت

خانوادگی در بالای جدول عدد ۱ و برای شرکت هایی با مالکیت خانوادگی در پایین جدول عدد صفر در نظر گرفته شده است. در این

تحقیق شرکت هایی خانوادگی محسوب شده که سهامدار حقیقی مالک حداقل ۲۲٪ از سهام عادی شرکت باشد و یا حداقل یکی

از اعضای نسبی یا سببی خانواده عضو هیات مدیره و یا مدیر اجرایی بوده و به طور فعال در هیات مدیره شرکت، مشارکت داشته

و در پست های مدیریتی و عملیاتی مشغول فعالیت باشد.

متغیرهای کنترلی:

اندازه شرکت (SIZE): برای محاسبه اندازه شرکت از طریق لگاریتم طبیعی جمع کل فروش شرکت استفاده می شود.

اهرم مالی (LEV): نسبت بدهی ها به دارایی ها معرف اهرم مالی شرکت بوده و نشان دهنده میزان تأمین مالی بلند مدت برون

شرکتی واحد تجاری است. در این مطالعه، این نسبت از طریق تقسیم بدهی ها به مجمع کل دارایی ها بدست می آید.

^۴Audit Committee financial Expertise

^۵Audit committee size

^۶Audit Committee Independence

^۷Firm Size

نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MTB): نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری از تقسیم حاصلضرب قیمت پایانی سهام در تعداد سهام منتشر شده و در دست سهامداران به ارزش دفتری جمع کل حقوق صاحبان سهام شرکت بدست می آید.

سودآوری (ROA): بازده دارایی ها حاصل تقسیم سود خالص به کل دارایی های است.

نقدینگی (LI): برابر است با نسبت دارایی های جاری به بدهی های جاری.

ضرر وزیان شرکت (LOSS): اگر شرکت در سال قبل ضرر و زیان داشته عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰ را می گیرد.

نوسانات قیمت سهام (volatility): برای اندازه گیری نوسانات قیمت سهام از تفاضل قیمت سهام در سال جاری با قیمت سهام در سال قبل تقسیم بر قیمت سهام در سال قبل استفاده می شود.

تغییر حسابرس (Change): اگر حسابرس شرکت در سال t تغییر کند برابر ۱ و در غیر این صورت برابر ۰ است.

دوره تصدی حسابرس (Tenure): برابر تعداد سالهای متوالی است که شرکت حسابرس خود را حفظ کرده استروش تحقیق پژوهش حاضر از لحاظ هدف، از نوع پژوهش های کاربردی است. از نظر زمانی مقطعی است. ارتباط بین متغیر ها از نوع توصیفی-همبستگی است و در آن از مدل رگرسیون برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه های مطرح شده استفاده میشود. به منظور گردآوری داده ها، از صورتهای مالی شرکت ها شامل صورت سود و زیان شرکت و از صورت های مالی تاریخی به کمک نرم افزار ره آورد نوین و بانک اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار (کدال) و پایگاه های اینترنتی بورس گردآوری خواهد شد. به منظور گردآوری داده های بخش تئوریک و ادبیات موضوع تحقیق، از روش کتابخانه ای (با سود بردن از ابزارهایی همچون کتابها، مقالات، پایان نامه ها و متون دیجیتالی) استفاده می شود آزمون فرضیه ها با روش رگرسیون چند متغیره (با استفاده از نرم افزار ایویوز)^۱ صورت خواهد گرفت.

مدل های پژوهش

در این پژوهش برای بررسی فرضیه ها از مدل های زیر استفاده خواهد شد:

^۱Financial Leverage

^۲Market value to book value

^۳Return on assets

^۴Liquidity

^۵LOSS

^۶Stock volatility

^۷Auditor Change

^۸Tenure tenure

^۹EViews

مدل آزمون فرضیه ۱

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACS_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 MTB_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 tenure_{i,t} + \beta_7 LI_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 volatility_{i,t} + \beta_{10} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه ۲

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACI_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 MTB_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 tenure_{i,t} + \beta_7 LI_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 volatility_{i,t} + \beta_{10} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه ۳

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACFE_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 MTB_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 tenure_{i,t} + \beta_7 LI_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 volatility_{i,t} + \beta_{10} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه ۴

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACS_{i,t} + \beta_2 FO_{i,t} + \beta_3 ACS_{i,t} * FO_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \beta_8 tenure_{i,t} + \beta_9 LI_{i,t} + \beta_{10} LOSS_{i,t} + \beta_{11} volatility_{i,t} + \beta_{12} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه ۵

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACI_{i,t} + \beta_2 FO_{i,t} + \beta_3 ACI_{i,t} * FO_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \beta_8 tenure_{i,t} + \beta_9 LI_{i,t} + \beta_{10} LOSS_{i,t} + \beta_{11} volatility_{i,t} + \beta_{12} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه ۶

$$ACFE = \beta_0 + \beta_1 ACFE_{i,t} + \beta_2 FO_{i,t} + \beta_3 ACFE_{i,t} * FO_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \beta_8 tenure_{i,t} + \beta_9 LI_{i,t} + \beta_{10} LOSS_{i,t} + \beta_{11} volatility_{i,t} + \beta_{12} Change_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مبانی نظری

کیفیت اطلاعات حسابداری

با تمرکز بر استفاده کننده، اطلاعات باکیفیت را می توان به عنوان تحقق نیازهای استفاده کننده با توجه به درک استفاده کننده معقول و خارجی تعریف نمود. کیفیت اطلاعات حسابداری در صورتی افزایش می یابد که حذف رو شهای مختلف و نیز افزایش گستره ای که انداز ههای حسابداری، وضعیت اقتصادی را منعکس می سازند، اختیار مدیریت را برای گزارش سوگیران هی مقادیر حسابداری محدود سازند. به عقیده تورنتون (۲۰۰۲) کیفیت اطلاعات حسابداری و گزارشگری مالی، محصول مشترک حداقل چهار عامل اصلی است: خلاقیت و نگرش های مدیریت، کیفیت حسابرسی، تجربه کمیته حسابرسی، و استانداردهای حسابداری دارای کیفیت بالا. وجود ضعف

در هر یک از این چهار حلقه، میتواند کل زنجیره را مخدوش سازد. آن چه اهمیت دارد معیارها، متغیرها و سنجه هایی است که کیفیت اطلاعات حسابداری را ارزیابی می کند.

سنجه های توان تبیین مدل های ارزشیابی مبتنی بر داده های ترازنامه و سود و زیان، خطا و پراکندگی پی شبینی تحلیلگران، و پایداری سود را برای بررسی کیفیت اطلاعات حسابداری به کار بردند. برخی نیز از اقلام تعهدی به عنوان سنج های برای کیفیت اطلاعات حسابداری استفاده کرده اند (فرانسیس و شیپر، ۱۹۹۹)

شرکت های خانوادگی (مالکیت خانوادگی)^۲

عوامل بسیاری موجب برتری یک شرکت در مقایسه با شرکت های دیگر می شوند که مهمترین آنها ساختار مالکیت است که شانس شرکت را برای بهبود و حفظ ساختار سرمایه در آینده تحت تاثیر قرار میدهد ساختار مالکیت بیان کننده این مطلب است که چه اشخاصی در تصمیمات عملیاتی و استراتژیکی شرکت تسلط و حکمرانی می کنند. در تعریف مالکیت خانوادگی ادبیات مالی نشان می دهد که شاخص های متفاوتی در کشور های مختلف برای مالکیت خانوادگی وجود دارد. در ایران نیز کمیته تدوین استانداردهای حسابداری شماره ۲۲ سرمایه گذاری در واحدهای تجاری وابسته (تجدید نظر شده، ۱۳۸۹) عنوان میکند، اگر واحد سرمایه گذار به طور مستقیم یا غیر مستقیم (برای مثال، از طریق واحدهای تجاری فرعی) حداقل ۲۲ درصد از حق رأی واحد سرمایه پذیر را در اختیار داشته باشد، فرض می شود که از نفوذ قابل ملاحظه ای برخوردار است، مگر اینکه نبود چنین نفوذی را بتوان به روشنی اثبات کرد. برعکس، اگر واحد سرمایه گذار به صورت مستقیم یا غیر مستقیم (برای مثال، از طریق واحدهای تجاری فرعی) کمتر از ۲۲ درصد حق رأی واحد سرمایه پذیر را در اختیار داشته باشد، فرض می شود که از نفوذ قابل ملاحظه ای برخوردار نیست، مگر اینکه وجود چنین نفوذی را بتوان به روشنی اثبات کرد (کمیته تدوین استاندارد حسابداری، شماره ۲۲، تجدید نظر شده ۱۳۸۹). بر اساس این استاندارد با توجه به اینکه در مورد شرکت های خانوادگی مالک بودن ۲۲ تا ۲۹ درصد از سهام شرکت، مبنای وجود مالکیت خانوادگی است میتوان استدلال نمود زمانی که مالکیت خانوادگی به ۲۲ درصد از سهام شرکت برسند می تواند بر شرکت نفوذ و کنترل داشته باشند. مهرآذین معتقد است که شرکتهای خانوادگی باید دو شرط زیر را داشته باشند:

۱. سهامدار حقیقی مالک حداقل ۲۲ درصد سهام عادی شرکت باشد یا

۲. یکی از اعضای هیأت مدیره، خود، به تنهایی مالک حداقل ۹ درصد سهام عادی و یا مجموع سهام عضو حقیقی هیأت مدیره و اعضای خانواده و فامیل وی، حداقل ۹ درصد مجموع سهام عادی شرکت ب

^۲family ownership

حسابرسی داخلی

ماده (۱): اهم مسئولیت های کمیته حسابرسی نسبت به حسابرسی داخلی، به شرح زیر است:

۱- بررسی منشور و ساختار سازمانی حسابرسی داخلی و اطمینان از کفایت ساختار مزبور و استقلال آن جهت ایفای

وظایف و مسئولیت های حسابرسی داخلی،

۲- بررسی و ارسال برنامه سالانه واحد حسابرسی داخلی و کفایت منابع مورد نیاز آن به هیئت مدیره جهت تصویب،

۳- نظارت بر اثربخشی و عملکرد صحیح حسابرسی داخلی طبق ضوابط و مقررات،

پیشینه داخلی

خوینینی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین ویژگی های کمیته حسابرسی و معیارهای عملکرد شرکت ها پرداختند. نتایج پژوهش بیانگر این است که بین ویژگی های کمیته حسابرسی شامل استقلال و تخصص حسابداری اعضای آن با معیارهای عملکرد شامل نرخ بازده دارایی، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و نسبت کیوتوبین ارتباط معناداری وجود دارد.

جامعی و رستمیان (۱۳۹۵) در پژوهشی تاثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگیهای سود پیشبینی شده را مورد تحقیق قرار دادند و نتایج آنان نشان داد تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با صحت پیشبینی سود رابطه مثبت دارد همچنین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با پراکندگی پیش بینی های سود ارتباطی منفی دارد.

ایزدی نیا و طاهری (۱۳۹۵) رابطه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اعتبار تجاری را بررسی کردند و نشان دادند که بین همواربودن سود و محافظه کاری با اعتبار تجاری رابطه معناداری وجود ندارد، اما بین مدیریت سود و اعتبار تجاری رابطه منفی و معنادار وجود ندارد.

موسوی شیری و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان دادند که بین کیفیت افشا اطلاعات و نوسان پذیری بازده سهام رابطه منفی و معنی داری وجود دارد و این رابطه منفی در پرتفوی شرکت های با امتیاز افشای بالاتر از میانگین، شدت بیشتری دارد.

پیشینه خارجی

ال اوکایلی و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر عملکرد شرکت های دارای مالکیت خانوادگی و غیرخانوادگی پرداختند. نتایج نشان داد که ویژگی های کمیته حسابرسی (شامل اندازه، استقلال و تخصص مالی اعضا) بر عملکرد شرکت های خانوادگی تاثیر معناداری دارد اما بر عملکرد شرکت های غیر خانوادگی تاثیری ندارد.

آلزابان و ساوان (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی ارتباط ویژگیهای کمیته حسابرسی در اجرای دستورالعملهای حسابرسی داخلی پرداختند. آنها چنین نتیجه گیری نموده اند که حضور اعضای مستقل و با تخصص حسابداری و حسابرسی، درک و اجرای دستورالعملهای حسابرسی داخلی را تحت تاثیر قرار می دهد همچنین اجرای چنین دستورالعملهایی با تعداد جلسات کمیته حسابرسی و حسابرسان داخلی ارشد بهبود مییابد.

اناندراجان و حسن (۲۰۱۰) مربوط بودن ارزش اطلاعات حسابداری را در بازار سرمایه تعدادی از کشورهای آفریقایی مورد واکاوی قرار دادند. نتایج آنها نشان داد اطلاعات حسابداری شرکت هایی که از استانداردهای بینالمللی پیروی میکنند نسبت به شرکتهای پایبند به استانداردهای بومی، دارای ارزش مربوطتری است. دابیجا و کلیمسزاک گسترش قواعد گزارشگری مالی را در بازار سرمایه لهستان مورد توجه قرار دادند و اثر آن را بر مربوط بودن ارزش سود حسابداری بررسی کردند. نتایج آنها نشان داد که با ایجاد قواعد گزارشگری مالی منظم، سود حسابداری دارای ارزش مربوطی خواهد شد ولی توسعه این قواعد میزان مربوط بودن ارزش سود حسابداری را افزایش نمیدهد.

آمار توصیفی داده ها و متغیرهای تحقیق

آمار توصیفی: زمانی که انبوهی از اطلاعات کمی، به منظور تحلیل و تفسیر گردآوری می شوند، بایستی آنها را به صورت روشن و قابل فهم، سازمان دهی و خلاصه نمود. اولین قدم در سازمان دهی داده ها، مرتب نمودن آنها بر اساس یک ملاک منطقی است. در ادامه پژوهشگر علاقه مند است تا ویژگی های یک دسته از داده ها را به صورت دقیق بیان نماید. برای بیان این ویژگی ها از یک سری داده های عددی استفاده می گردد. از این شاخص ها تحت عناوین کلی شاخص های مرکزی (میانگین، میانه، نما) و شاخص های پراکندگی (دامنه تغییرات، واریانس، انحراف معیار، چولگی) نام برده می شود. در این تحقیق به منظور تجزیه و تحلیل داده ها، با استفاده از شاخص های آمار توصیفی، داده های جمع آوری شده را خلاصه و طبقه بندی می نماییم. آمار استنباطی: معمولاً هدف اصلی پژوهشگر کسب اطلاع در مورد گروه های کوچک نیست بلکه وی علاقه مند است تا از طریق این یافته ها، اطلاعات لازم در

مورد جامعه‌ای که این گروه کوچک از آن انتخاب شده است را به دست آورد که برای انجام این کار از آمار استنباطی استفاده می‌شود. این نوع آمار از اوایل قرن بیستم مطرح شد. در این نوع آمار محقق با استفاده از مقادیر نمونه آمارها را محاسبه می‌کند. سپس به کمک تخمین و آزمون فرض آماری، آمارها به پارامترهای جامعه تعمیم داده می‌شود. به‌طور کلی در بحث آماری، هر جا سخن از استنباط و استنتاج باشد، آن را آمار استنباطی می‌خوانند. در این پژوهش سطح اطمینان در آزمون فرضیه‌ها، کمینه ۹۵٪ هست. یعنی در بررسی نتایج آزمون هر یک از فرضیه‌ها، حداکثر در سطح خطای $\alpha=0.05$ می‌توان اقدام به تأیید فرض پژوهش نمود در غیر این صورت باید فرض صفر را تأیید نمود.

تشریح فرآیند آزمون فرضیه‌ها

از آنجاکه مدل‌های خطی مورد استفاده در این پژوهش شامل مدل‌های رگرسیونی است، لذا در این بخش به شرح مختصری پیرامون این نوع از مدل‌ها و مفروضات کلاسیک آن پرداخته می‌شود. تحلیل رگرسیون در واقع بدنه اصلی مطالعات اقتصادسنجی را تشکیل می‌دهد، به‌طور کلی، اقتصادسنجی درباره مدل‌های رگرسیون و نحوه‌ی برآورد آن‌ها بحث می‌کند. اقتصادسنجی، روش‌هایی برای شناسایی و تخمین مدل‌های با چند مجهول را ایجاد می‌کند که این روش‌ها به محقق اجازه می‌دهد که استنتاجی علی-معلولی در شرایطی غیر از شرایط آزمایشی کنترل شده ارائه دهد. به کمک تکنیک‌های اقتصادسنجی می‌توان ضرایب مجهول مدل ساخته شده را برآورد کرد و سپس (در صورت برقرار بودن تعدادی فرض) به استنتاج آماری درباره آن پرداخت. در اقتصادسنجی بیان می‌شود که علاوه بر متغیرهای مستقل (متغیرهای توضیح دهنده) موجود در مدل رگرسیون، عوامل دیگری وجود دارند که بیان کمی آن‌ها معمولاً دشوار است و در نتیجه، وارد کردن آن‌ها در مدل مقدور نیست. همچنین از طرف دیگر در دنیای واقعی همواره عناصر تصادفی غیرقابل پیش‌بینی وجود دارند که اساساً نمی‌توان آن را در مدل‌های ریاضی گنجاند. در نتیجه می‌توان استدلال کرد که مدل‌های ریاضی برای توضیح پدیده‌های اقتصادی دقیق نیستند و خطا دارند که به این خطا، اصطلاحاً جمله اخلال می‌گویند، زیرا تعادل مدل ریاضی را مختل می‌کند. جهت هر تحلیل اقتصادسنجی باید به قابلیت دسترسی به داده‌های صحیح توجه نمود. انواع داده‌هایی که عموماً برای تحلیل‌های تجربی به کار می‌رود، در قالب داده‌های سری زمانی، مقطعی و ترکیبی مطرح می‌گردند. در داده‌های سری زمانی، یک یا چند متغیر طی یک دوره زمانی مورد بررسی قرار می‌گیرند. این دوره می‌تواند سالانه، فصلی، ماهانه، هفتگی یا حتی به صورت پیوسته باشد. داده‌های سری زمانی به‌طور کلی موضوع کار اقتصادسنجی کلان است که روش‌های اقتصادسنجی را در سطح کلان بررسی می‌کند. در اقتصاد کلان عموماً از سری زمانی‌های سالانه یا فصلی استفاده می‌شود چراکه جمع‌آوری اطلاعاتی مانند حساب‌های مالی در فواصل کوتاه‌تر با دشواری‌های زیادی همراه است؛ اما در اقتصادسنجی مالی که داده‌ها در هر زمان به آسانی قابل گزارش هستند، استفاده از سری‌های زمانی ساعتی یا حتی دقیقه‌ای نیز امری غیرمعمول نیست که معمولاً از اندیس t برای داده‌های سری زمانی استفاده می‌کنند. در داده‌های مقطعی، مقادیر یک یا

چند متغیر برای چند واحد یا مورد نمونه‌ای در یک زمان یکسان جمع‌آوری می‌شود که معمولاً از اندیس i برای داده‌های مقطعی استفاده می‌کنند. در داده‌های ترکیبی (تلفیقی)، واحدهای مقطعی یکسان طی زمان مورد بررسی قرار می‌گیرند؛ بنابراین حجم مشاهدات در داده‌های تلفیقی نسبتاً زیاد است. در سال‌های اخیر، کاربرد داده‌های تلفیقی در اقتصادسنجی افزایش بسیاری یافته است. معمولاً داده‌های تلفیقی و مقطعی در اقتصادسنجی خرد به کار می‌روند که موضوع آن بررسی روش‌های اقتصادسنجی در اقتصاد خرد است. در پژوهش حاضر، از داده‌های ترکیبی (تلفیقی)، جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است.

۳-۷-۱- تحلیل رگرسیون

تحلیل رگرسیون مبتنی بر چند فرض اساسی و ساده است و اگر یک یا چند مورد از این فرضیه‌ها برقرار نباشد، تفسیر مربوط به تحلیل رگرسیون نادرست بوده و پیش‌بینی‌های انجام‌شده بر اساس آن ضعیف خواهد بود. به دلیل اینکه در این پژوهش علاوه بر اینکه از رگرسیون ترکیبی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده کردیم به دلیل اینکه در برخی از فرضیه‌ها متغیر وابسته یک متغیر مجازی بوده برای آزمون فرضیه‌ها رگرسیون لجستیک را نیز به کار گرفتیم.

۳-۷-۲- نرمال بودن خطاها

در این تحقیق بررسی نرمال بودن خطاها به وسیله آزمون جاکر^۸ انجام می‌شود. بر اساس این آزمون، اگر احتمال آن، بیشتر از ۵٪ باشد آنگاه نرمال بودن توزیع جامعه آماری تحقیق در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌شود.

۳-۷-۳- ناهمسانی واریانس

یکی از مهم‌ترین فروض کلاسیک مدل رگرسیون خطی این است که اجزای اخلاص U که تابع رگرسیون جامعه ظاهر می‌شوند، دارای واریانس همسان هستند. اگر ناهمسانی واریانس‌ها وجود داشته باشد آزمون‌های F و T نتایج غلطی را ارائه می‌دهند و آنگاه نمی‌توانیم فرضیه‌ها را با آزمون F و T آزمون کنیم. سؤال عملی مهم در ناهمسانی واریانس این است که چگونه می‌توان دریافت که ناهمسانی در یک حالت خاص موجود است. روش‌های متعددی برای کشف ناهمسانی واریانس ارائه شده است که عبارت‌اند از: کاو، روش ترسیمی، آزمون آرچ، آزمون گلجستر، آزمون گلدفلد-کوانت، آزمون بارتلت، آزمون براش - پاگان، آزمون پیک، آزمون همسانی عمومی وایت، آزمون لوین.

^۸ Jarque-Bera -

۴-۷-۳-آزمون هم خطی

هم خطی در اصل به معنای وجود ارتباط خطی بین همه یا بعضی از متغیرهای توضیحی مدل رگرسیون است. از فروض کلاسیک، کامل بودن مرتبه ماتریس X (ماتریس متغیرهای توضیحی) است که نقض این فرض موجب بروز مشکل هم خطی می شود. البته هم خطی بر دو نوع هم خطی کامل و هم خطی ناقص است و در صورتی که هم خطی از نوع کامل باشد، فرض کلاسیک مذکور نقض می شود و با استفاده از موارد زیر هم خطی رفع می شود:

۱- حذف متغیری که باعث هم خطی شده است

۲- تبدیل متغیرها (به جای سطح، از اولین تفاضل استفاده شود)

۳- استفاده از لگاریتم داده ها

۴- استفاده از داده های جدید و اضافی

برای بررسی وجود یا عدم وجود هم خطی میان متغیرهای مستقل پژوهش از تحلیل همبستگی استفاده شده است که این کار با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون انجام می شود. اگر مقادیر ضریب همبستگی حاصل بین $+1$ و -1 باشد، هم خطی ای میان متغیرهای مستقل پژوهش وجود ندارد.

۵-۷-۳-عدم وجود خودهمبستگی بین داده ها

اصطلاح خودهمبستگی را می توان چنین تعریف کرد:

همبستگی بین سری های مشاهده هایی که در زمان (مانند داده های سری زمانی) یا مکان (مانند داده های مقطعی) ردیف شده اند. در مدل کلاسیک رگرسیون خطی فرض می شود که در اجزاء اخلاص چنین خودهمبستگی وجود ندارد. به این معنی که جزء اخلاص مربوط به یک مشاهده، تحت تأثیر جزء اخلاص مربوط به مشاهده دیگر قرار نمی گیرد. زمانی که بین جمله های خطا ارتباط وجود داشته باشد، مشکل خودهمبستگی بین جمله های خطا پیش می آید. برای تشخیص وجود خودهمبستگی می توان از روش ترسیمی، آزمون دوربین واتسون^{۱۹} و LM استفاده نمود که در این پژوهش از آزمون دوربین واتسون استفاده می شود.

^{۱۹} - Durbin-Watson

۶-۷-۳-آزمون دوربین واتسون

این آزمون از مشهورترین آزمون‌ها جهت تشخیص خودهمبستگی است. زمانی که آماره دوربین واتسون در حدود ۱,۵ تا ۲,۵ باشد، معرف آن است که خودهمبستگی وجود ندارد، ولی مقادیر بالاتر یا کمتر از ۱,۵ تا ۲,۵ معرف آن است که جملات خطا به صورت تصادفی اتفاق نمی‌افتند و بنابراین، نتایج غیرواقعی است.

۷-۷-۳-آزمون LM

آزمون LM که منتسب به بریوش-گادفری^{۱۱} است، یکی از کامل‌ترین آزمون‌های تشخیص خودهمبستگی است. در این روش علاوه بر خودهمبستگی از درجه یک، خودهمبستگی از درجات بالاتر نیز قابل تشخیص است. روش‌های گوناگون برای رفع خودهمبستگی وجود دارد که عبارت‌اند از: روش اولین تفاضل، روش کوکران - اورکات،^{۱۲} روش دوربین - واتسون و روش GLS^{۱۳} (حداقل مربعات تعمیم یافته).

۸-۷-۳-آزمون مانایی

به منظور اطمینان از نتایج پژوهش و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی و محاسبه ریشه واحد متغیرهای پژوهش در مدل EGLS می‌گردد. آزمون مزبور با استفاده از نرم‌افزار EViews و روش‌های آزمون لوین، لین و چو،^{۱۴} آزمون ایم، پسران و شین،^{۱۵} آزمون ریشه واحد فیشر-دیکی فولر تعمیم یافته،^{۱۶} آزمون ریشه واحد فیشر-فیلیپس پرون و چویی^{۱۷} انجام می‌شود. این آزمون‌ها اصطلاحاً آزمون‌های ریشه واحد پانل نامیده می‌شوند، از لحاظ تئوری آن‌ها آزمون‌های ریشه واحد سری‌های چندگانه هستند که برای ساختارهای اطلاعات پانل به کاررفته‌اند. در این آزمون‌ها روند بررسی مانایی همگی به یک صورت است و با رد H_0 عدم مانایی رد می‌شود و بیانگر مانایی متغیر است؛ بنابراین با رد فرضیه H_0 نا مانایی

^{۱۱} Lagrange multiplier^{۱۲} Breusch-Godfrey^{۱۳} Cochran-Overcut^{۱۴} Generalized Least Squares^{۱۵} Levin, Lin and Chu^{۱۶} Im, Pesaran and Shin^{۱۷} ADF - Fisher Chi-square^{۱۸} PP - Fisher Chi-square

یا ریشه واحد رد می شود و مانایی پذیرفته می شود که یا در سطح و یا با یک تفاضل و یا با دو تفاضل مانا می شود که برای تشخیص این قسمت به احتمال (Prob) آن توجه می شود که بایستی از ۰/۰۵ کوچک تر باشد.

۹-۷-۳-آزمون F لیمر^{۲۸}

گاهی اوقات داده هایی که پژوهشگر با آن ها روبرو است، هم دربرگیرنده داده های سری زمانی و هم مقطعی می باشد. به چنین مجموعه ای از داده ها عموماً پانلی از داده ها یا پانل دیتا شناخته شده است. پژوهشگر، در برآورد مدل پانل دیتا با دو حالت کلی روبرو می شود. حالت اول این است که عرض از مبدأ برای کلیه مقاطع یکسان است که در این صورت آن را مدل داده های تلفیقی (Pool data) می نامند. حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام مقاطع متفاوت است که به این حالت داده های تابویی (Panel data) گفته می شود. برای شناسایی دو حالت فوق از آزمونی به نام اف- لیمر استفاده می شود؛ بنابراین آزمون اف- لیمر برای انتخاب بین روش های رگرسیون پول دیتا (تلفیقی) و رگرسیون با اثرات ثابت استفاده می شود. در صورتی که سطح معناداری این آزمون کمتر از ۵٪ باشد، ناهمسانی در عرض از مبدأها پذیرفته می شود و یا به عبارت دیگر مدل پانل پذیرفته شده و مدل تلفیقی در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می شود.

۱۰-۷-۳-آزمون هاسمن^{۲۹}

اگر بعد از انجام آزمون F لیمر، فرضیه H_0 رد شود، این پرسش مطرح می شود که برآورد مدل در قالب کدام یک از روش های اثرات ثابت (عرض از مبدأها، پارامترهای نامعلوم ولی ثابت هستند) یا اثرات تصادفی (عرض از مبدأها تصادفی و مستقل از متغیرهای توضیحی است) انجام شود. آماره آزمون هاسمن برای تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت واحدهای مقطعی مورد استفاده قرار می گیرد. در آزمون هاسمن فرضیه های H_0 و H_1 به صورت زیر تعریف می شوند:

$H_0 =$ روش روش اثرات تصادفی (هیچ همبستگی بین اثرات ثابت و رگرورها وجود ندارد)

$H_1 =$ روش روش اثرات ثابت (حداقل یک همبستگی بین اثرات ثابت و رگرورها وجود دارد)

اگر مقدار (p-value) محاسبه شده بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ باشد، فرض صفر رد نمی شود و باید از روش اثرات تصادفی استفاده شود و اگر این فرضیه رد شود روش اثرات ثابت ملاک تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

^{۲۸}-Flimer

^{۲۹}-Huasman

۱۱-۷-۳-آزمون رگرسیون

در معادله رگرسیون چندگانه، چنانچه رابطه ای میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل وجود نداشته باشد، باید تمام ضرایب متغیرهای مستقل در معادله، مساوی صفر باشند. با داشتن مدل رگرسیون چند متغیره قاعده تصمیم گیری به صورت زیر است:

تمامی ضرایب شیب به طور همزمان صفر هستند $H_0: \beta_1 = \beta_2 = \dots = 0$

حداقل یکی از ضرایب شیب غیر صفر است $H_1: \beta_1 = \beta_2 = \dots \neq 0$

اگر در سطح اطمینان ۹۵ درصد، آماره F محاسبه شده از معادله رگرسیون، بزرگتر از مقدار F جدول باشد، فرض صفر رد می شود و در غیر این صورت فرض صفر رد نمی شود.

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

آمار توصیفی تنظیم و طبقه بندی داده ها، نمایش ترسیمی، و محاسبه مقادیری از قبیل نما، میانگین، میانه و ... می باشد که حاکی از مشخصات یکایک اعضای جامعه مورد بحث است. در جدول (۴-۱) اطلاعات مربوط به شاخص های مرکزی (میانگین، میانه، بیشینه و کمینه) و پراکندگی داده ها (انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) ارائه شده است.

آمار توصیفی متغیرها

متغیر	کیفیت اطلاعات حسابداری	اندازه کمیته حسابرسی	استقلال کمیته حسابرسی	تخصص مالی کمیته حسابرسی	مالکیت خانوادگی	اندازه شرکت	اهرم مالی
میانگین	0.069334	2.035284	0.463569	0.475818	5.847647	13.90301	0.614382
میانه	0.055798	3.000000	0.666667	0.666667	0.000000	13.76639	0.606724
ماکسیمم	0.431449	6.000000	1.000000	1.000000	95.05000	19.72257	4.002704
مینیمم	5.62E-0۵	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	8.504513	0.090164
انحراف معیار	0.061793	1.554509	0.370700	0.409268	16.53236	1.621697	0.256757
چولگی	2.098858	-۰.۳۲۵۷۴۰	-۰.۲۲۹۲۶۶	-۰.۰۱۱۰۸۹	3.194520	0.566512	3.088437
کشیدگی	10.30832	1.723478	1.529172	1.391125	13.37724	4.132734	33.54201
تعداد مشاهدات	1162	1162	1162	1162	1162	1162	1162

^۲: Descriptive statistics

متغیر	ارزش بازار به ارزش دفتری	سودآوری	دوره تصدی حسابرس	نقدینگی	ضرر وزیان	نوسانات قیمت سهام	تغییر حسابرس
میانگین	2.498782	0.097619	4.158348	1.438537	0.120482	0.054975	0.265060
میانه	2.046223	0.083064	3.000000	1.239402	0.000000	0.044799	0.000000
ماکسیمم	121.5096	0.626784	16.00000	13.15063	1.000000	0.533476	1.000000
مینیمم	-۵۳.۲۱۷۹۳	-۱.۰۶۳۲۵۲	1.000000	0.164266	0.000000	0.001339	0.000000
انحراف معیار	5.889833	0.145720	4.051654	0.997121	0.325664	0.045090	0.441555
چولگی	8.452412	-۰.۳۸۳۶۶۶	1.513390	5.347223	2.331735	2.645776	1.064605
کشیدگی	199.5977	9.291205	4.037935	48.76756	6.436986	18.18682	2.133383
تعداد مشاهدات	1162	1162	1162	1162	1162	1162	1162

۳-۴) آزمون مانایی متغیرها

قبل از استفاده از این متغیرها لازم است نسبت به مانایی یا عدم مانایی آن‌ها اطمینان حاصل کرد. به منظور اطمینان از نتایج تحقیق و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی و محاسبه ریشه واحد متغیرهای تحقیق در مدل‌ها گردید. آزمون مزبور با استفاده از نرم‌افزار ایویوز و روش‌های آزمون لوین، لین و چو، آزمون ایم، پسران و شین، آزمون ریشه واحد فیشر-دیکی فولر تعمیم‌یافته و آزمون ریشه واحد فیشر-فیلیپس انجام گردید. در آزمون ریشه واحد فرضیه صفر بیانگر وجود ریشه واحد بوده و در صورتی که احتمال جدول کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد به احتمال ۰/۹۵ فرضیه صفر پذیرفته نمی‌شود. نتایج حاصل از آزمون ریشه واحد به شرح جدول (۴-۲) است.

آزمون مانایی متغیرها

متغیر		لووین لین چو
آماره	احتمال	
کیفیت اطلاعات حسابداری	-۳۳.۲۷۹۱	۰.۰۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی	-۴۹.۶۵۱۶	۰.۰۰۰۰
استقلال کمیته حسابرسی	-۱۷۵.۲۷۲	۰.۰۰۰۰
تخصص مالی کمیته حسابرسی	-۳۳.۲۷۹۱	۰.۰۰۰۰
مالکیت خانوادگی	-۹۴.۷۵۷۲	۰.۰۰۰۰

اندازه شرکت	-۳۳.۷۴۵۲	۰.۰۰۰۱
اهرم مالی	-۲۰.۵۵۲۶	۰.۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۸۳.۴۵۲۷	۰.۰۰۰۰
سودآوری	-۴۲.۸۵۵۰	۰.۰۰۰۰
دوره تصدی حسابرس	-۷۲.۰۵۶۷	۰.۰۰۰۰
نقدینگی	-۲۳.۳۲۳۸	۰.۰۰۰۰
ضرر وزیان	-۱۷.۶۱۹۹	۰.۰۰۰۰
نوسانات قیمت سهام	-۳۱.۷۴۷۲	۰.۰۰۰۰
تغییر حسابرس	-۳۸.۵۵۵۷	۰.۰۰۰۰

با توجه به نتایج حاصل از جدول (۴-۲) مشخص گردید که مقدار احتمال آزمون ها برای کلیه متغیرها کوچک تر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین متغیرهای فوق در سطح مانا قرار دارند.

۴-۴) عدم هم خطی متغیرها

قبل از برآورد مدل فرضیات لازم است تا عدم وجود هم خطی میان متغیرهای تحقیق آزمون شود. برای بررسی وجود یا عدم وجود هم خطی میان متغیرهای پژوهش از تحلیل همبستگی پیرسون استفاده شده است. جدول (۴-۳) ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرها را نشان می دهد.

ضرایب همبستگی متغیرها

	TCA	ACS	ACI	ACFE	FO	SIZE	LEV
TCA	۱	-۰.۰۷۹	-۰.۰۹۰	-۰.۰۶۲	-۰.۰۹۷	۰.۰۳۱	۰.۱۵۰
ACS	-۰.۰۷۹	۱	۰.۸۷۶	۰.۸۰۹	-۰.۱۲۶	۰.۳۰۶	-۰.۰۳۹
ACI	-۰.۰۹۰	۰.۸۷۶	۱	۰.۷۷۹	-۰.۰۶۹	۰.۲۳۶	-۰.۰۲۵
ACFE	-۰.۰۶۲	۰.۸۰۹	۰.۷۷۹	۱	-۰.۰۷۳	۰.۲۱۲	-۰.۰۱۳
FO	-۰.۰۹۷	-۰.۱۲۶	-۰.۰۶۹	-۰.۰۷۳	۱	-۰.۲۰۹	-۰.۰۸۴
SIZE	۰.۰۳۱	۰.۳۰۶	۰.۲۳۶	۰.۲۱۲	-۰.۲۰۹	۱	۰.۰۷۱
LEV	۰.۱۵۰	-۰.۰۳۹	-۰.۰۲۵	-۰.۰۱۳	-۰.۰۸۴	۰.۰۷۱	۱

	MTB	ROA	TENUR E	LI	LOSS	VOLATIL ITY	CHANG E
MTB	۱	۰.۰۴۸	۰.۰۴۹	-۰.۰۰۵	۰.۰۲۸	-۰.۰۱۵	-۰.۰۰۹
ROA	۰.۰۴۸	۱	-۰.۰۸۳	۰.۴۱۶	-۰.۴۱۳	۰.۰۰۵	-۰.۰۱۸
TENURE	۰.۰۴۹	-۰.۰۸۳	۱	-۰.۱۲۸	۰.۰۳۸	-۰.۰۲۷	-۰.۴۶۸
LI	-۰.۰۰۵	۰.۴۱۶	-۰.۱۲۸	۱	-۰.۱۶۱	۰.۱۲۹	۰.۰۰۱
LOSS	۰.۰۲۸	-۰.۴۱۳	۰.۰۳۸	-۰.۱۶۱	۱	۰.۱۳۰	۰.۰۱۷
VOLATILI TY	-۰.۰۱۵	۰.۰۰۵	-۰.۰۲۷	۰.۱۲۹	۰.۱۳۰	۱	-۰.۰۰۷
CHANGE	-۰.۰۰۹	-۰.۰۱۸	-۰.۴۶۸	۰.۰۰۱	۰.۰۱۷	-۰.۰۰۷	۱

باتوجه به نتایج جدول مشخص که مقادیر ضریب همبستگی خیلی زیاد یا خیلی کم (نزدیک به ۱+ و ۱-) که نتایج تحلیل رگرسیونی را تحت تأثیر قرار دهد، وجود ندارد، در نتیجه هم خطی ای میان متغیرهای مستقل پژوهش وجود ندارد.

آزمون نرمال بودن خطاها

بررسی و انجام آزمون مذکور بر اساس آماره جاک برا است. چنانچه سطح احتمال آزمون جاک برا پایین و کمتر از ۰.۰۵ باشد، فرض صفر، یعنی نرمال بودن سری رد می شود. نتایج این آزمون در جدول ارائه شده است. یکی از فروض مهم راجع به جمله باقیمانده این است که توزیع جملات آن نرمال است. به منظور آزمون نرمال بودن جمله خطا از آماره آزمون جاک-کوبرا^{۳۱} استفاده شده است. با توجه به نتایج بدست آمده، احتمال آزمون جاک-کوبرا، برای مدلهای پژوهش کمتر از ۵ درصد می باشد. بنابراین فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن جمله خطا در مدل رد می شود. با این وجود زمانی که اندازه نمونه به اندازه کافی بزرگ باشد، انحراف از فرض نرمال بودن معمولاً بی اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است. در شرایط مذکور، با توجه به قضیه حد مرکزی می توان دریافت که حتی اگر باقیمانده ها نرمال نباشند، آماره های آزمون به طور مجانبی از توزیع نرمال پیروی می کنند، بدون تورش هستند و از کارایی برخوردارند. لذا با توجه به این مطالب می توان فرض نرمال بودن جمله خطا را نادیده گرفت.

جدول آزمون نرمال بودن خطای مدل

مدل	نوع آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۱	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها
۲	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها
۳	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها
۴	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها
۵	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها
۶	جاک برا	۰.۰۰۰	عدم نرمال بودن خطاها

^{۳۱} Jarque-Bera

آزمون همسانی واریانس خطاها

یکی از پیش فرض های مدل رگرسیون، ثابت بودن واریانس خطا است. به طوری که باوجود ناهمسانی واریانس در مدل، افزایش یا کاهش در متغیر مستقل، واریانس متغیر وابسته که برابر با واریانس پسماند است تغییر می کند. در این پژوهش برای اطمینان از نتایج به دست آمده، برای بررسی همسانی واریانس ها در داده های ترکیبی از روش بارتلت استفاده می شود. در روش همسانی واریانس بارتلت، فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس ها و فرض مخالف آن ناهمسانی واریانس ها در نظر گرفته می شود. جدول نتایج حاصل از آزمون همسانی مدل های پژوهش را نشان می دهد.

جدول آزمون همسانی واریانس خطاهای مدل

مدل	نوع آزمون	احتمال آزمون	نتیجه آزمون
۱	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس
۲	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس
۳	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس
۴	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس
۵	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس
۶	بارتلت	۰.۰۰۰	ناهمسانی واریانس

با توجه به نتایج جدول (۴-۵) که نشان دهنده مقدار احتمال کوچک تر از ۰,۰۵ است، می توان گفت واریانس خطاها ناهمسان است و فرض صفر مبنی بر ثابت بودن واریانس مدل رد شده است. بنابراین، به منظور رفع ناهمسانی واریانس از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده می کنیم.

آزمون F لیمر

ابتدا به منظور انتخاب بین روش های داده های تابلویی و داده های تلفیقی از آزمون F لیمر استفاده می شود. اگر احتمال p -(value) محاسبه شده بیشتر از سطح خطای ۰,۰۵ باشد از داده های تلفیقی استفاده شده که دیگر نیازی به آزمون هاسمن نیست و در غیر این صورت از داده های تابلویی استفاده خواهد شد. در داده های تابلویی از آزمون هاسمن برای انتخاب روش آزمون فرضیه ها استفاده می گردد. اگر سطح معناداری آزمون هاسمن کمتر از ۰,۰۵ باشد از روش اثرات ثابت و در غیر این صورت از روش تصادفی استفاده می گردد. جدول (۴-۸) نتایج حاصل از آزمون F لیمر و هاسمن را برای مدل های پژوهش نشان می دهد.

جدول آزمون F لیمر

مدل	آماره	سطح معناداری	نتیجه
۱	آزمون F	۰.۷۳۷۶	تلفیقی
	آزمون هاسمن	-	-
۲	آزمون F	۰.۷۱۹۰	تلفیقی
	آزمون هاسمن	-	-
۳	آزمون F	۰.۸۰۵۴	-
	آزمون هاسمن	-	-
۴	آزمون F	۰.۶۵۴۷	تلفیقی
	آزمون هاسمن	-	-
۵	آزمون F	۰.۶۵۰۴	تلفیقی
	آزمون هاسمن	-	-
۶	آزمون F	۰.۷۹۳۸	تلفیقی
	آزمون هاسمن	-	-

بر اساس جدول با توجه به سطح معناداری به دست آمده از آزمون F لیمر برای فرضیه ها، نوع داده ها و روش آزمون هریک از فرضیه ها مشخص شده است

تحلیل آزمون فرضیه های پژوهش

بعد از اینکه فروض کلاسیک مربوط به رگرسیون و مانایی متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و روش تخمین مدل هم مشخص گردید، حال نوبت آن است که مدل با توجه به نتایج آزمون F لیمر و هاسمن برآورد گردد. زمانیکه تعداد شرکت ها از مقاطع دوره زمانی بیشتر باشد ممکن است مشکل ناهمسانی واریانس رخ دهد. در این پژوهش برای تشخیص ناهمسانی واریانس ها از آزمون وایت و برای تشخیص وجود خود همبستگی بین متغیرها از آزمون دوربین- واتسون استفاده شده است. لازم به ذکر است که در مدل های مورد استفاده، وجود ناهمسانی واریانس ها تایید شده است و از آزمون GLS استفاده شده است. در نهایت نرم افزار ایویوز برای تشخیص رابطه موجود بین متغیرها به کار گرفته شده است. به منظور آزمون فرضیه اول از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در جدول (۴-۹) بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۶۸۱ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر اندازه کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل اندازه کمیته

حسابرسی که برابر ۰,۰۳۰۳ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه اول تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل اول پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	-۰,۰۱۳۹۲۶	۰,۰۰۹۳۱۵	-۱,۴۹۵۱۰۳	۰,۱۳۵۲
اندازه کمیته حسابرسی	۰,۰۰۱۱۲۶	۰,۰۰۰۵۱۹	۲,۱۶۸۴۴۴	۰,۰۳۰۳
اندازه شرکت	۰,۰۰۱۳۷۱	۰,۰۰۰۶۰۳	۲,۲۷۳۳۷۸	۰,۰۲۳۲
اهرم مالی	۰,۰۵۲۸۵۰	۰,۰۰۵۸۴۱	۹,۰۴۸۵۲۲	۰,۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰,۰۰۰۱۱۲	۰,۰۰۰۲۱۱	-۰,۵۲۷۵۸۳	۰,۵۹۷۹
سودآوری	۰,۰۱۸۱۳۳	۰,۰۰۸۲۲۳	۲,۲۰۵۱۳۹	۰,۰۲۷۶
دوره تصدی حسابرس	۰,۰۰۰۰۸۷۰	۰,۰۰۰۲۲۶	۳,۸۴۵۸۱۳	۰,۰۰۰۱
نقدینگی	۰,۰۱۰۱۹۸	۰,۰۰۱۵۱۰	۶,۷۵۱۲۸۹	۰,۰۰۰۰
ضرر وزیان	۰,۰۰۶۸۹۹	۰,۰۰۳۳۰۰	۲,۰۹۰۸۴۸	۰,۰۳۶۸
نوسانات قیمت سهام	۰,۱۰۴۱۸۷	۰,۰۲۱۹۳۵	۴,۷۴۹۸۱۶	۰,۰۰۰۰
تغییر حسابرس	-۰,۰۵-۰,۷۲	۰,۰۰۱۸۷۴	-۰,۰۳۰۵۱۷	۰,۹۷۵۷
ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۵۳۷			
دوربین- واتسون	۱,۶۸۱			
سطح معناداری (آماره F)	۰,۰۰۰			

برای منظور آزمون فرضیه دوم از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در جدول (۴-۱۰) بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۷۲۹ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود

همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر استقلال کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل استقلال کمیته حسابرسی که برابر 0.0045 بوده که کمتر از 5 درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه دوم تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل دوم پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	-0.012141	0.009173	-1.323498	0.1859
استقلال کمیته حسابرسی	0.006008	0.002109	2.848455	0.0045
اندازه شرکت	0.001262	0.000584	2.162073	0.0308
اهرم مالی	0.052284	0.005767	9.066683	0.0000
ارزش بازار به ارزش دفتری	-0.045	0.000212	-0.398204	0.6906
سودآوری	0.020696	0.008128	2.546139	0.0110
دوره تصدی حسابرس	0.000930	0.000226	4.110079	0.0000
نقدینگی	0.010103	0.001496	6.751535	0.0000
ضرر وزیان	0.007760	0.003281	2.364784	0.0182
نوسانات قیمت سهام	0.102858	0.021669	4.746715	0.0000
تغییر حسابرس	0.000240	0.001849	0.130081	0.8965
ضریب تعیین تعدیل شده	0.436			
دوربین- واتسون	1.729			
سطح معناداری (آماره F)	0.000			

به منظور آزمون فرضیه سوم از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در جدول بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر 0.0000 بوده و چون این مقدار کمتر از 0.05 است، فرض صفر در سطح اطمینان 95 درصد رد می شود،

یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۸۲۹ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد. می دهد در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر تخصص مالی کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل تخصص مالی کمیته حسابرسی که برابر ۰,۰۱۹۰ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه سوم تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل سوم پژوهش

متغیر	ضریب بر آوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	-۰.۰۰۹۹۰۵	۰.۰۰۸۹۳۹	-۱.۱۰۸۱۱۷	۰.۲۶۸۰
تخصص مالی کمیته حسابرسی	۰.۰۰۴۴۱۳	۰.۰۰۱۸۷۸	۲.۳۴۹۴۶۳	۰.۰۱۹۰
اندازه شرکت	۰.۰۰۱۰۴۷	۰.۰۰۰۵۷۹	۱.۸۰۹۰۷۵	۰.۰۷۰۷
اهرم مالی	۰.۰۵۳۵۰۳	۰.۰۰۵۷۵۴	۹.۲۹۹۰۹۱	۰.۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۸.۶۲-۰۰۵	۰.۰۰۰۲۱۱	-۰.۴۰۹۰۱۴	۰.۶۸۲۶
سودآوری	۰.۰۲۰۸۶۲	۰.۰۰۸۲۴۷	۲.۵۲۹۵۴۷	۰.۰۱۱۶
دوره تصدی حسابرس	۰.۰۰۰۸۹۳	۰.۰۰۰۲۲۱	۴.۰۴۱۸۳۵	۰.۰۰۰۰۱
نقدینگی	۰.۰۰۹۹۰۰	۰.۰۰۱۴۸۱	۶.۶۸۲۷۳۳	۰.۰۰۰۰
ضرر وزیان	۰.۰۰۶۸۱۹	۰.۰۰۳۲۱۴	۲.۱۲۱۵۸۶	۰.۰۳۴۱
نوسانات قیمت سهام	۰.۱۰۵۲۱۸	۰.۰۲۱۸۶۶	۴.۸۱۱۹۰۵	۰.۰۰۰۰
تغییر حسابرس	-۰.۰۰۰۳۳۹	۰.۰۰۱۸۳۴	-۰.۱۸۴۶۷۰	۰.۸۵۳۵
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۵۴۷			
دوربین- واتسون	۱.۸۲۹			
سطح معناداری (آماره F)	۰.۰۰۰			

به منظور آزمون فرضیه چهارم از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۷۲۳ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد. در حالت کلی نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (اندازه کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۴۱۸ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (اندازه کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه چهارم تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل چهارم پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	-۰.۰۰۵۸۳۳	۰.۰۰۹۷۱۴	-۰.۶۰۰۵۰۶	۰.۵۴۸۳
اندازه کمیته حسابرسی	-۰.۰۰۱۶۷۸	۰.۰۰۰۵۸۹	-۲.۸۵۰۳۱۴	۰.۰۰۴۴
مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۳۶۵	۰.۰۰۰۰۰۵	-۵.۷۲۹۵۹۹	۰.۰۰۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۴۹۶	۰.۰۰۰۰۰۵	-۳.۶۸۷۵۶۵	۰.۰۰۴۱۸
اندازه شرکت	۰.۰۰۰۰۸۸۴	۰.۰۰۰۰۰۶۱۷	۱.۴۳۲۹۲۹	۰.۱۵۲۲
اهرم مالی	۰.۰۰۵۵۲۴۰	۰.۰۰۰۵۹۲۱	۹.۳۲۹۹۸۳	۰.۰۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰.۰۰۲۴۳۰	۰.۰۰۰۰۰۲۰۴	-۰.۱۱۹۱۴۸	۰.۹۰۵۲
سودآوری	۰.۰۰۱۷۲۰۱	۰.۰۰۰۸۵۵۸	۲.۰۰۹۹۳۲	۰.۰۴۴۷
دوره تصدی حسابرس	۰.۰۰۰۰۷۳۵	۰.۰۰۰۰۰۲۲۹	۳.۲۱۲۴۹۷	۰.۰۰۰۱۴
نقدینگی	۰.۰۰۱۰۶۳۷	۰.۰۰۰۱۵۴۰	۶.۹۰۶۳۲۱	۰.۰۰۰۰۰
ضرر وزیان	۰.۰۰۰۶۵۴۸	۰.۰۰۰۳۵۱۸	۱.۸۶۱۲۹۸	۰.۰۶۳۰
نوسانات قیمت سهام	۰.۰۰۱۰۷۳۴۲	۰.۰۰۰۲۲۱۵۹	۴.۸۴۴۲۲۴	۰.۰۰۰۰۰
تغییر حسابرس	۰.۰۰۰۰۲۳۹	۰.۰۰۰۱۸۹۸	۰.۱۲۶۰۴۶	۰.۸۹۹۷
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۶۷۹			

دوربین- واتسون	۱.۷۲۳
سطح معناداری (آماره F)	۰.۰۰۰

به منظور آزمون فرضیه پنجم از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۶۳۰ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد. در حالت کلی نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (استقلال کمیت حسابرسی* مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۳۴۷ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (استقلال کمیت حسابرسی* مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیت حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه پنجم تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل پنجم پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	-۰.۰۰۳۰۹۸	۰.۰۰۹۵۹۸	-۰.۳۲۲۷۲۴	۰.۷۴۷۰
استقلال کمیت حسابرسی	-۰.۰۰۷۱۹۶	۰.۰۰۲۴۴۶	-۲.۹۴۲۰۸۷	۰.۰۰۳۳
مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۳۰۹	۰.۰۰۰۰۰۵	-۴.۷۷۲۵۶۸	۰.۰۰۰۰
استقلال کمیت حسابرسی* مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۱۲۵	۰.۰۰۰۱۱۷	-۱.۰۷۰۲۷۶	۰.۰۳۴۷
اندازه شرکت	۰.۰۰۰۰۶۷۳	۰.۰۰۰۰۵۹۹	۱.۱۲۳۶۴۴	۰.۲۶۱۴
اهرم مالی	۰.۰۵۳۹۶۵	۰.۰۰۵۸۳۳	۹.۲۵۲۴۰۳	۰.۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰.۰۶۵۲۰۶	۰.۰۰۰۲۰۵	-۰.۰۳۱۷۶۰	۰.۹۷۴۷
سودآوری	۰.۰۲۰۵۶۷	۰.۰۰۸۳۹۵	۲.۴۴۹۸۶۴	۰.۰۱۴۴
دوره تصدی حسابرس	۰.۰۰۰۰۸۲۰	۰.۰۰۰۰۲۲۷	۳.۶۱۰۱۶۳	۰.۰۰۰۰۳
نقدینگی	۰.۰۱۰۴۸۵	۰.۰۰۱۵۱۶	۶.۹۱۷۳۵۹	۰.۰۰۰۰
ضرر وزیان	۰.۰۰۰۸۱۰۰	۰.۰۰۰۳۵۴۶	۲.۲۸۴۵۷۹	۰.۰۲۲۵

نوسانات قیمت سهام	۰.۱۰۵۹۲۸	۰.۰۲۱۷۹۰	۴.۸۶۱۳۵۸	۰.۰۰۰۰
تغییر حسابرس	۰.۰۰۰۰۴۰۰	۰.۰۰۱۸۷۹	۰.۲۱۲۶۰۵	۰.۸۳۱۷
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۵۶۹			
دوربین- واتسون	۱.۶۳۰			
سطح معناداری (آماره F)	۰.۰۰۰			

به منظور آزمون فرضیه ششم از نتایج تخمین مدل تحقیق ارائه شده در بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین- واتسون ۱,۶۳۵ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها (مرتبه اول) را نشان می دهد. در حالت کلی نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (تخصص مالی کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۴۷۳ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (تخصص مالی کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه ششم تحقیق تایید می شود.

نتایج تخمین مدل چهارم پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	۰.۰۰۱۳۹۵	۰.۰۰۹۲۴۲	۰.۱۵۰۹۷۶	۰.۸۸۰۰
تخصص مالی کمیته حسابرسی	-۰.۰۰۰۶۶۶۲	۰.۰۰۲۱۰۷	-۳.۱۶۱۲۸۸	۰.۰۰۱۶
مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۰۳۵۸	۰.۱۷۰-۰.۵	-۵.۷۹۳۹۱۷	۰.۰۰۰۰
تخصص مالی کمیته حسابرسی* مالکیت خانوادگی	-۰.۰۰۰۰۱۷۷	۰.۰۰۰۱۰۷	-۱.۶۵۹۲۷۹	۰.۰۴۷۳
اندازه شرکت	۰.۰۰۰۰۳۸۴	۰.۰۰۰۰۵۸۴	۰.۶۵۷۷۶۷	۰.۵۱۰۸
اهرم مالی	۰.۰۵۴۹۰۷	۰.۰۰۵۷۵۸	۹.۵۳۶۱۵۱	۰.۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۲.۰۷۰-۰.۶	۰.۰۰۰۰۲۰۳	-۰.۰۱۰۲۲۶	۰.۹۹۱۸
سودآوری	۰.۰۲۰۶۷۲	۰.۰۰۸۴۲۲	۲.۴۵۴۵۵۱	۰.۰۱۴۳

دوره تصدی حسابرس	۰.۰۰۰۷۶۰	۰.۰۰۰۲۲۰	۳.۴۵۰۸۹۶	۰.۰۰۰۰۶
نقدینگی	۰.۰۱۰۲۳۸	۰.۰۰۱۴۸۲	۶.۹۱۰۴۸۶	۰.۰۰۰۰۰
ضرر وزیان	۰.۰۰۶۴۸۳	۰.۰۰۳۴۸۱	۱.۸۶۲۲۸۲	۰.۰۰۶۲۸
نوسانات قیمت سهام	۰.۱۰۸۳۴۵	۰.۰۲۱۶۴۹	۵.۰۰۴۷۲۸	۰.۰۰۰۰۰
تغییر حسابرس	-۰.۰۰۰۱۸۲	۰.۰۰۱۸۴۱	-۰.۰۰۹۸۹۴۸	۰.۹۲۱۲
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۳۸۹			
دوربین - واتسون	۱.۶۳۵			
سطح معناداری (آماره F)	۰.۰۰۰			

نتیجه گیری حاصل از پژوهش

هدف این پژوهش بررسی کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری: شواهدی از مالکیت خانوادگی است. این پژوهش در دوره زمانی ۷ ساله از ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ انجام شده است و آزمون فرضیه ها با استفاده از نرم افزار ایویوز انجام شده است. نتایج پژوهش به شرح زیر است:

آزمون فرضیه اول:

فرضیه ۱: اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.

نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر اندازه کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل اندازه کمیته حسابرسی که برابر ۰,۰۳۰۳ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه اول تحقیق تایید می شود.

آزمون فرضیه دوم:

فرضیه ۲: استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.

نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر استقلال کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل استقلال کمیته حسابرسی که برابر ۰,۰۰۴۵ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه دوم تحقیق تایید می شود.

آزمون فرضیه سوم:

فرضیه ۳: تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.

نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر تخصص مالی کمیته حسابرسی مثبت بوده که نشان دهنده تاثیر مثبت تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری می باشد. که با توجه به سطح معنی داری متغیر مستقل تخصص مالی کمیته

حسابرسی که برابر ۰,۰۱۹۰ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. با توجه به موارد فوق، فرضیه سوم تحقیق تایید می شود.

آزمون فرضیه چهارم:

فرضیه ۴: مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.
نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (اندازه کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۴۱۸ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (اندازه کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه چهارم تحقیق تایید می شود.

آزمون فرضیه پنجم:

فرضیه ۵: مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.
نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (استقلال کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۳۴۷ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (استقلال کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه پنجم تحقیق تایید می شود.

آزمون فرضیه ششم:

فرضیه ۶: مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.

نتایج نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری متغیر (تخصص مالی کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) که برابر ۰,۰۴۷۳ بوده که کمتر از ۵ درصد بوده، معنی دار می باشد. ضریب متغیر (تخصص مالی کمیته حسابرسی * مالکیت خانوادگی) منفی بوده که نشان می دهد مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند. با توجه به موارد فوق، فرضیه ششم تحقیق تایید می شود.

نتایج کل فرضیه های پژوهش

شماره فرضیه	عنوان فرضیه	تایید/رد
۱	اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.	تایید
۲	استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.	تایید
۳	تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.	تایید
۴	مالکیت خانوادگی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.	تایید
۵	مالکیت خانوادگی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.	تایید
۶	مالکیت خانوادگی تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری را تعدیل می کند.	تایید

پیشنهادی کاربردی تحقیق

پیشنهادهای زیر به عنوان راهبردهایی برای تحقیقات ارائه می گردد:

۱. باتوجه به نتایج مربوط به استقلال کمیته حسابرسی که حاکی از وجود رابطه بیشتر با کیفیت اطلاعات حسابداری بوده است پیشنهاد میشود که حداقل اعضای این کمیته ۵ نفر شوند تا بدین صورت بر استقلال این کمیته نیز افزوده گردد.

۲. شرکت های خانوادگی بعنوان موثرترین شکل سازمانی در نظر گرفته می شوند بطوری که تئوری نمایندگی کلاسیک را به چالش می کشند. شرکت های خانوادگی ممکن است به هزینه های نمایندگی بالاتری به دلیل تضاد با مالکیت خصوصی و خود کنترلی مالکان دچار شوند. یک سیستم کنترل داخلی خوب و کارا به موفقیت شرکت کمک می کند. در بازار رقابتی، یک ساختار به خوبی مدیریت شده کنترل داخلی از شکست شرکت جلوگیری میکند.

۳. مدیران توانا تر درک بهتری از محصول، فناوری، کارکنان، رویه های صنعت، وضعیت کلان اقتصادی و سرمایه گذاری در پروژه های با ارزش تر دارند و به صورت اثربخش تری می توانند کارکنان خود را مدیریت کنند. توانایی زیاد مدیران موجب بهبود ارزش فعلی خالص برای سازمان میشود. در این صورت انتظار می رود مدیران توانا تر، قضاوت های بهتر و تصمیم های دقیق تری نسبت به دیگران بگیرند.

۴. توجه به این مورد که شناخت ویژگیهای کمیته حسابرسی از قبیل استقلال، اندازه، تخصص مالی باعث میشود تا آرایه صورت های مالی به نحو مطلوبتری صورت گرفته که این امر میتواند بر کیفیت اطلاعات حسابداری بیافزاید.

۵. پیشنهاد می گردد تا به تخصص مالی کمیته حسابرسی توجه شود زیرا که منجر به کاهش ارائه مجدد صورتهای مالی، همچنین کاهش احتمال وقوع اشتباه و تقلب در گزارشگری مالی می شود. که این امر میتواند بر عملکرد شریکیفیت اطلاعات حسابداری و عملکرد شرکتها بیافزاید.

۶. علاوه براینکه کمیته حسابرسی یکی از اساسی ترین سازوکارهای راهبری شرکتی میباشد، بهترین گزینه نیز برای دستیابی به اهداف سازمانی از سوی ارکان نظارتی واحدهای تجاری است. ایفای نقش کمیته حسابرسی به نحو مطلوب، مستلزم ترکیب مناسبی از ویژگی هایی است که اعضای این کمیته باید از آنها برخوردار باشند. تنوع در ترکیب کمیته حسابرسی به لحاظ داشتن تجربه های مالی و غیر مالی متفاوت، منجر به افزایش کارایی این کمیته می شود.

محدودیت پژوهش حاضر به شرح ذیل می باشد:

۱. تفکیک شرکت های خانوادگی از شرکت های غیر خانوادگی مستلزم زمان و هزینه فراوانی بود که انجام شد.

۲. شرکت هایی که داده های آنها در بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ در دسترس نبود از نمونه حذف شد که این می تواند بر نتایج پژوهش تاثیر گذار باشد.

۳. در رابطه با سایر ویژگیهای کمیته حسابرسی مانند تجربه و تعداد جلسه در طی سال چون تعداد کمی از شرکتها دارای ویژگیهای مزبور بوده اند که این امر ممکن است تعمیم پذیری نتایج را باتوجه به کاهش تعداد نمونه محدود نماید، مورد مطالعه قرار نگرفته اند.

منابع و مآخذ

- اسدی، غلامحسین و القیانی، ماریام یوخنه (۱۳۹۳). بررسی تاثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی شرکت ها، مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال یازدهم، شماره ۴۱، صص ۱۰۳-۸۳.
- احمدی، محمدرمضان، جمالی، کامران، (۱۳۹۲)، "تأثیر کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". بررسیهای حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۰، شماره ۹، صص ۱-۲۰.
- ایزدی نیا؛ ناصر و طاهری؛ مسعود. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اعتبار تجاری؛ پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۵، شماره ۳، صفحه ۸۱-۱۰۲.
- ثقفی، علی؛ بولو؛ قاسم و محمدیان، محمد. (۱۳۹۰). کیفیت اطلاعات حسابداری، سرمایه گذاری بیش از حد و جریان نقد آزاد، پیشرفت های حسابداری، دوره ۳، شماره ۲، صفحه ۳۷-۶۳.
- جامعی، رضا، رستمیان، آزاده، (۱۳۹۵). تاثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگیهای سود پیشبینی شده"، فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دانشکده اقتصاد و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- حساس یگانه، یحیی ؛ حسینی بهشتیان، سید محمد حسینی. (۱۳۸۱). تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر حسابرسی مستقل، کنترل های داخلی و گزارشگری مالی، مطالعات مدیریت، شماره ۳۵ و ۳۶، ۹۰-۶۷.
- خوئینی، محسن فقیه، مهرداد شفیع (۱۳۹۷). ارتباط بین ویژگی های کمیته حسابرسی با معیارهای عملکرد شرکت ها، مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال دهم - شماره چهارم، صفحه ۱۰۵-۱۲۷.
- رویایی، رمضانعلی، ابراهیمی، محمد، (۱۳۹۴) بررسی تأثیر ویژگی های کمیته ی حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق"، فصلنامه حسابداری مالی، (۲۵): ۷۱-۸۸.
- طالب نیا، قدرت اله ؛ شهسواری، منصوره ؛ وکیل فرد، حمید رضا (۱۳۸۹) بررسی تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر جلب نظر سرمایه گذاران جهت سرمایه گذاری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله حسابداری مدیریت سال سوم ، شماره چهارم.
- فخاری، حسین، محمدی، جواد، نتاج کردی، محسن حسن، (۱۳۹۴). بررسی اثر ویژگیهای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی"، فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۴۶.
- کثیری، حسین، (۱۳۸۴) نحوه تشکیل و وظایف کمیته حسابرسی، دانش حسابرسی، شماره ۱۵، ۱۳-۴.
- موسوی شیری؛ محمود ؛ حمید سلیمانی؛ حمید ؛ مومنی یوسف و سلیمانی حجت. (۱۳۹۴). رابطه بین کیفیت افشای اطلاعات حسابداری و نوسان پذیری بازده سهام، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۵، شماره ۲، صفحه ۱۳۱-۱۴۴.

مومن زاده ، محمد مهدی ؛ مومن زاده ، محمد هادی (۱۳۹۲). سرمایه های فکری و کمیته حسابرسی، نخستین ماهنامه بازار سرمایه ایران، شماره ۱۰۸ و ۱۰۹، ۵۳.

نیکو مرام، هاشم، تقوی، مهدی و احمدزاده، حمید. (۱۳۹۳). پیامدهای اقتصادی کیفیت اطلاعات حسابداری با تمرکز بر متغیر پایداری سود، حسابداری مدیریت سال هفتم، شماره ۲۱، صفحه ۱-۱۵.

Abbott, L. J., and S. Parker, (2000), "Auditor selection and audit committee characteristics", Auditing A Journal of Practice & Theory, Vol. 19, PP. 47-67.

Alzeban, A ., sawan , N . (2015). "The impact of audit committee characteristics on the implementation of internal audit recommendations". Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, Volume 24, 2015, Pages 61 ۷۱.

Al-Okaily, J., Salma Naueihed, (2019) "Audit committee effectiveness and family firms: impact on performance", Management Decision, <https://doi.org/10.1108/MD-04-2018-0۴۲۲>.

Anandarajan, A., & Hasan, I. (2010). Value relevance of earnings: Evidence from Middle Eastern and North African countries. *Advances in Accounting*, 26(2), 270-279.

Callen, Jeffrey L., Khan, M., and Lu, H., (2013). "Accounting Quality, Stock Price Delay, and Future Stock Returns". *Contemporary Accounting Research*, Vol.30, No. 1, pp 269–295.

Daily, C.M., Dollinger, M.J., (1992). An empirical examination of ownership structure in family and professionally-managed firms. *Fam. Bus. Rev.* 5, 117-136.

De Vlaminck, N. & Sarens, G. (2015), "The relationship between audit committee characteristics and financial statement quality: evidence from Belgium", *Journal of Management & Governance*, Vol. 19, Iss. 1, PP. 145-166.

Francis, J., & Schipper, K. (1999). Have financial statements lost their relevance? *Journal of accounting Research*, 37(2), 319-352.

Jackson, A.B., (2011). "Does accounting quality enhance the timeliness of price discovery?". Working paper, The University of New South Wales.

Karamanou, I. and Vefas, N. (2005), "The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: an empirical analysis", *Journal of Accounting Research*, Vol. 43 No. 3, PP. 453-486.

Neubauer, F., Lank, A.G., (1998). It's Governance for Sustainability. Macmillan Press, London. Pan, K.-Q., 2008. Corporate governance, audit risk and audit pri-cing: empirical evidence based on CCGINK. *Nan Kai Bus. Rev.* 11(1), 106-11.

Schulze, W.S., Lubatkin, M.H., Dino, R.N., Buchholtz, A.K., (2001). Agency relationships in family firms: theory and evidence. *Organ. Sci.* 12 (2), 99-116.

Schulze, W.S., Lubatkin, M.H., Dino, R.N., (2003). Towards a theory of agency and altruism in family firms. *J. Bus. Vent.* 18, 473-490.